

можливість задоволення значної кількості потреб особистості, у тому числі й потреби самореалізації.

Великий стимулюючий вплив на творчу діяльність новаторів відіграє середовище, що забезпечує працівника всіма необхідними ресурсами і необхідними організаційними умовами. До них належать як безпосередні знаряддя праці – сучасна техніка, експериментальні установки, засоби зв'язку, лабораторне обладнання, так і умови праці, що забезпечують задоволення непередбачених потреб, наприклад, звільнення від монотонної, одноманітної допоміжної роботи шляхом передавання її допоміжному персоналу або зручній меблі тощо.

Ще одним важливим моментом у створенні сприятливих умов творчості є організація неформального спілкування (неформальні наукові комунікації під час роботи). Це види спілкування, під час яких відбувається обмін інформацією, що підвищує можливість прискорення результативності інноваційного процесу. Неформальні контакти сприяють вирішенню цілого ряду питань технічного, організаційного, наукового порядку.

Практикою доведено, що колективне мислення позитивно впливає на кожного учасника групи, а саме:

✓ підвищується цілеспрямованість у вирішенні спільних завдань, проблем, над якими група працює;

✓ відбувається подолання «синдрому егоїзму» авторів ідей;

✓ з'являється можливість обдумувати проблеми найбільш різнобічно і разом із тим самокритично;

✓ у результаті обміну думками збагачуються знання і досвід кожного учасника групи;

✓ накопичується новаторський потенціал;

✓ зміцнюються міжособові та функціональні контакти і взаємодія працівників;

✓ народжується почуття змагання і бажання розвивати особисту майстерність та вміння працювати в цільових групах.

Висновки. У педагогічній практиці набули поширення різноманітні форми морального стимулювання і заохочування. Використовуються різні методи визнання результатів творчості, ентузіазму, ініціативи. Це індивідуальні та колективні нагороди, присвоєння почесних звань і титулів, знаків пошани, публічне вручення грамот, сертифікатів, значків, проведення конкурсів і публікацій їх результатів у фахових журналах, газетах, бюлетенях.

Список джерел

- 1 Бабанский, Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Ю.К. Бабанский. – М.: Педагогика. – 1982. – 156 с.
- 2 Роббинс, Стивен. Менеджмент / С. Роббинс, М. Коултер. – М.: Вильямс, 2004. – 880 с.
- 3 Глумачний словник [Текст] – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org>.

КОРОВКА О.А.,

доцент кафедри природничо-наукових дисциплін Донецького облППО,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

УДК 371.0 (4 Укр. 55)

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УЧНІВ

Стаття розкриває роль та місце системи життєвих цінностей педагога у становленні особистості учня та шляхи її вдосконалення.

Ключові слова: аксіологічний аспект освіти, ціннісні орієнтації, життєві цінності.

Статья раскрывает роль и место системы жизненных ценностей педагога в становлении личности учащегося и пути её совершенствования.

Ключевые слова: аксиологический аспект образования, ценностная ориентация, жизненные ценности.

The article reveals the role and place of the system of life values of the teacher in the formation of the student's personality and ways of its improvement.

Keywords: axiological aspect of education, values, life values.

Постановка проблеми. З середини 90-х років ХХ ст. українське суспільство перебуває в умовах переходу від однієї соціально-економічної системи до іншої. Цей перехід тісно пов'язаний з переоцінкою усталених норм і пріоритетів, зміною всього способу соціально-економічного

життя в цілому і зміною цінностей і пріоритетів у системі освіти, в тому числі.

Кінцевим результатом сучасного освітнього процесу, як сказано в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, затвердженому 23.11.11, має стати людина,

причому людина, відкрита для діалогу, готова до вільного гуманістично орієнтованого вибору, до самостійних, компетентних, відповідальних дій у політичному, економічному, професійному і культурному житті країни.

Успіх вирішення цієї проблеми безпосередньо залежить від тих, хто сьогодні формує майбутніх фахівців усіх сфер життя, а саме, працівників освітньої галузі, оскільки саме від професійної компетентності вчителя залежить формування їх життєвих прагнень, ключових компетентностей учнів, їх конкурентоспроможності, і, врешті-решт, їх здатності увійти в світове співтовариство.

Аналіз останніх досліджень. Основними проблемами в цьому тисячолітті, з якими стикаються вчителі, причому не тільки України, але, напевно, і багатьох інших країн, є відсутність єдиних педагогічних вимог суспільства до рівня вихованості особистості, що ускладнює вирішення проблеми формування як соціальних орієнтирів, так і індивідуальної підсистеми життєвих цінностей дитини.

Важливо зауважити, що в сучасних умовах реформування української освіти радикально змінюється статус учителя, його функції в освітньому процесі, відповідно, зростають і вимоги до рівня його професіоналізму та професійної компетентності.

Професійна компетентність учителя – поняття динамічне, багатогранне та багатоаспектне, зміст і структура якого змінюється у відповідності як із процесами, що відбуваються в суспільстві, так і у зв'язку зі стрімким розвитком педагогічної науки і практики [1].

Якщо розглянути визначення професійної компетентності, то серед основних хочеться відзначити наступні:

- певний психічний стан, що дозволяє діяти самостійно і відповідально, оволодіння людиною здатністю й умінням виконувати певні професійні функції (за А. Марковою);
- професійна готовність і здатність суб'єкта праці до виконання обов'язків щоденної діяльності (за К. Абульхановою);

Характер професійної компетентності вчителя має метасистемний характер і в її структурі виділяють наступні основні підсистеми [2]:

- когнітивний компонент (система професійно необхідних знань та вмій, а також способи їх удосконалення й оновлення);
- операційний компонент (система умій і навичок щодо організації навчально-виховного процесу);
- мотиваційний компонент (загальнокультурна компетентність, професійні ціннісні орієнтації, установки до професійного самовдосконалення);
- саморегуляція (психологічна компетентність,

самооцінка, конфліктологічна компетентність).

І, якщо когнітивний та операційний компоненти мають глибоко об'єктивний характер і без них виконання функціональних обов'язків взагалі неможливе, то дві інші – більш суб'єктивні, тому можуть бути менш помітні в повсякденній діяльності вчителя. Хоча значущість їх, роль і місце в організації освітнього процесу і, особливо, у формуванні особистості учня, переоцінити складно, адже безпосередня педагогічна діяльність тісно пов'язана з основами світогляду педагога.

Мета: дослідити шляхи вдосконалення системи ціннісних орієнтацій вчителя на курсах підвищення кваліфікації.

Виклад основного матеріалу. Мотиваційна складова, як зазначено вище, включає в себе особистісну підсистему життєвих цінностей і орієнтирів педагога, що виражається в ціннісних установках, мотивах професійної і соціальної діяльності.

Причому, треба відзначити, що ця особистісна підсистема носить двійстий характер: з одного боку, це мотиви, які виступають у вигляді бажань, уподобань, потреб. А з іншого, що більш важливо, вона виявляється в активному ставленні педагога до об'єктів реального життя, визначає ставлення людини до соціальних подій, коригує її життєві цілі і мотиви.

У сучасних умовах трансформації суспільства безпосередня взаємодія дитини з суспільством, навколишньою дійсністю приносить багато негативізму, який іноді більш переконливий, ніж світлі перспективи позитивного майбутнього. Саме в цей період у учня може закріпитися певний моральний негативізм, що веде до песимістичного настрою і проголошує принцип «як гукнуть, так і відгукнусь». І ось в цьому випадку роль і місце вищезгаданої системи цінностей вчителя дуже значимі.

На педагога покладається дуже велика відповідальність: він повинен вберегти, наскільки можливо, душі дітей від руйнівного впливу негативного морального досвіду, відсунути завісу негативних вражень і піднести обнадійливі прояви людської турботи, моральної стійкості, подолання зневіри і розчарування. Дитині необхідно придбати дієвий позитивний особистісний моральний досвід щодо подолання негативних тенденцій щодо реального функціонування моральних норм. І шлях такого придбання лежить через духовно багату, відкриту дітям особистість педагога.

Треба зауважити, що в повсякденній діяльності педагог керується цінностями двоякого роду: з одного боку – особистісні, а з іншого – цінності системи освіти. Ці два види цінностей можуть, як гармоніювати, так і конфліктувати між

собою. Тому вчителю необхідно піднятися над власними життєвими неприємностями, сумнівами і втотою заради того, щоб показати учням «шлях нагору», допомогти знайти опору, щоб не піддатися спокусі виправдати «темні плями» життя.

З метою поглиблення та вдосконалення даної складової професійної компетентності педагога на курсах підвищення кваліфікації в Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти в програму підвищення кваліфікації вчителів практично всіх категорій розроблено та включено навчальний модуль «Глобальна компетентність педагога», однією зі складових якого є формування ціннісних орієнтацій учнів в освітньому процесі.

Вивчення цього модуля передбачає два етапи: очний та дистанційний. На очному етапі розглядаються сутність поняття глобальної компетенції.

Професійна компетентність вчителя – поняття динамічне, багатогранне й багатоаспектне, його зміст змінюється у відповідності з процесами, що відбуваються в суспільстві й освіті. Особливо на заняттях підкреслюється положення, що це не лише володіння комплексом професійно значущих для вчителя якостей, високий рівень науково-теоретичної й практичної підготовки, готовність до творчої педагогічної діяльності та ефективної взаємодії з учнями в процесі педагогічної співпраці, а, перш за все, інтегроване професійно особистісне утворення, у якому *внутрішні ресурси людини, її особисті якості та здібності* розглядаються як джерело і як критерії ефективної предметної діяльності в системі освіти.

На теоретичних заняттях визначаються основні підсистеми професійної компетенції вчителя, складовою яких є і категорії педагогічної аксіології, у рамках розгляду якої пропонуються орієнтовні, узагальнені моделі ціннісних орієнтацій як для учня, так і для вчителя, розкривається їх роль, місце і значимість, а також кореляція в освітньому процесі.

Досить цікавою і корисною для педагога нам представляється практична робота, що відбувається в рамках дистанційного етапу. Сутність практичної роботи полягає в тому, що

слухачі курсів моделюють свою систему життєвих цінностей, систему цінностей певного шкільного класу (за власним вибором), розставляючи ціннісні орієнтири в порядку їх значущості, і намагаються спрогнозувати, на які саме життєві орієнтири і яким чином може вплинути те чи інше педагогічне завдання (захід) або педагогічна дія.

Висновок. Якщо говорити про зміст та структуру системи ціннісних орієнтацій учнів, то у кожного вони, звичайно, особисті й залежать від багатьох показників: особливостей самої дитини, її сім'ї, найближчого оточення. Якщо аналізувати процес формування ціннісних орієнтацій учнів під час навчання у школі, тих базових соціально значущих цінностей, що стануть основою для власної системи життєвих орієнтирів учнів і без яких особистість існувати не зможе, то дуже часто самопочуття дитини, її психоемоційний стан залежать від особистості вчителя. Низький рівень культури спілкування, нездатність розуміти один одного негативно позначаються на успіхах у роботі, навчанні, повсякденних життєвих ситуаціях. А вчителеві слід пам'ятати: саме в дитинстві закладаються ті риси, які будуть визначати особистість в майбутньому не тільки як суб'єкта спілкування, а й будуть сприяти виробленню адекватного ставлення до світу і до самого себе, стануть основою ціннісно-орієнтованої діяльності. І саме від учителя, від його такту і майстерності залежать навички дитини в осмисленні та оцінюванні своїх і чужих дій, в усвідомленні дійсності, виробленні адекватної оцінки і самооцінки.

Список джерел

1. Бойчук, Н.І. Професійна компетентність вчителя як запорука успішності суспільства. – [Електронний ресурс] – <http://intkonf.org>
2. Введенський, В.М. Моделювання професійної компетентності педагога // Педагогіка. – 2003. – № 10. – С. 51-55.
3. Слостенин, С., Чижакова, Р. Введення в педагогічну аксіологію. – М, 2008.
4. Колобова, Л.В. Закономерности становления личности школьника в поликультурном пространстве [Электронный ресурс] // Аксіологія и інноватика образования. – 2011. – № 2 от 29 июня. – Режим доступу: <http://www.orenport.ru/>